

کعب بن عاصم، ابو مالک کعب بن عاصم (و به قولی عتیب) اشعری، از صحابه پیامبر اکرم (ص). وی در حدیث مشهوری که احمد بن حنبل و نسائی و ابن ماجه و دیگران نقل کرده‌اند آورده است که رسول خدا (ص) فرمودند: روزه گرفتن در سفر، از کارهای نیک نمی‌باشد (= لَيْسَ مِنَ الْبِرِّ الصِّيَامُ فِي السَّفَرِ). کعب بن عاصم پس از رحلت پیامبر (ص)، به شام - و به قولی به مصر - سفر کرد و اقامت گزید.

منابع: رجال، شیخ طوسی، ۲۷؛ الطبیقات الکبری، ۳۶۴/۵؛ الاصابه، ۲۹۷/۳؛ الاستیعاب، ۲۹۴/۳؛ تنقیح المقال، ۳۹/۲؛ معجم رجال الحدیث، ۱۲۱/۱۴؛ جامع الزوارة، ۲۹/۲. سید مهدی اصلی حائری

کعب بن عبدالله، از رجال شیعه، از اصحاب با وقای امیرمؤمنان علی (ع). وی در نبردهای جمل و صفین و نهروان امام علی (ع) را همراهی نموده است. و این نشانگر ایمان استوار و پایداری و جهاد او در راه حق می‌باشد. از خصوصیات زندگانی او اطلاع چندانی به دست نیامده است.

منابع: رجال، شیخ طوسی، ۵۷؛ مجالس المؤمنین، ۳۱۹/۱؛ شرح نهج البلاغه، ابن ابی الحدید، ۸۹/۶؛ خلاصه الاقوال، ۲۳۲؛ جامع الزوارة، ۲۹/۲؛ تنقیح المقال، ۳۹/۲؛ معجم رجال الحدیث، ۱۲۱/۱۴؛ مستدرکات علم الرجال، ۳۰۸/۶. سید مهدی اصلی حائری

کعب بن عَجْرَة انصاری سالمی (م ۵۲ ق)، از صحابه نامدار پیامبر (ص) و از یاران وفادار مولای متقیان علی (ع) بوده است. واقدی نقل کرده است که کعب بن عجره در گرایش به اسلام تأخیر داشت، و هر چه او را دعوت می‌نمودند اجابت نمی‌کرد، و بتی داشت که در حرمت و قداست آن کوشا بود. تا یک روز که عباده بن الصامت - از یاران صمیمی او - به کمین نشست و هنگامی که کعب از منزل بیرون رفت عباده وارد شد و بت او را شکست. کعب پس از بازگشت پرسید: چه کسی بت را شکسته است؟ گفتند: عباده! خشمگین از خانه خارج شد؛ ولی در راه با اندیشیدن راجع به بطلان آیین بت پرستی، نزد عباده رفت و مسلمان شد.

در ماجرای حُدیبیه، کعب در حال احرام، بر اثر موهای انبوه از شپش در رنج بود، که پیامبر (ص) او را در آن حال دیدند و دستور فرمودند: موهای خود را بتراشد، و به خاطر حلق [پیش از انجام مناسک] قدیه بدهد و آیه فذیکه (بقره، ۱۹۶) در این باره نازل شد. علامه امینی در کتاب القدر، ۵۹/۱، کعب بن عَجْرَة را یکی از

است که زهیر، اندکی بعد از طلاق دادن ام رومی با کبشه ازدواج کرد. زهیر پس از ازدواج با کبشه در میان قوم او بنی غطفان زندگی کرد. کعب در یک محیط شعرپروری، رشد و نمو یافت زیرا پدرش زهیر، جدش ابوشلمی و عمه‌هایش شلمی و خنساء همگی شاعر بودند.

کعب از شعرای مَخْضَرَم محسوب می‌شود، یعنی از شعرائی که هم دوره جاهلیت و هم عصر اسلامی را درک نمودند. پدرش زهیر، او را از سرودن شعر بازمی‌داشت از بیم آنکه شعری معیوب بشراید و برای خود و خانواده‌اش، ننگ و عار بر جای گذارد. علی رغم ممانعت پدر، کعب دست از سرودن شعر برنداشت تا سرانجام پدر، سرودن شعر را به او اجازه داد. هنگامی که اسلام ظهور کرد، برادرش (بَجْرَة) نزد رسول خدا (ص)، اسلام آورد. به همین دلیل، کعب به خشم آمد و پیامبر اسلام را هجو نمود و پیامبر (ص) او را تهدید و خونس را هدر اعلام نمود. کعب به ناچار، ابوبکر را واسطه قرار داد و نزد پیامبر (ص) ایمان آورد رسول خدا (ص) خلیفتی که در میان عرب (بُرْدَة) نام دارد، به او عطا فرمود. وی، قصیده‌ای در مدح پیامبر (ص) سرود که به (بُرْدَة) معروف و مطلع آن چنین بود:

بانت شُعَادُ... ← دایرة المعارف شیع، ۷۷/۳.

= قصیده (کعب) با مطلع فوق، بارها در مصر و اروپا به چاپ رسیده و از مهم‌ترین شارحان آن (ابن الدُرَید) و (التبریزی) می‌باشند. کعب دارای دیوان اشعاری است که (محمد بن محمد المجمع) آن را جمع آوری کرده و (امام ابوسعید شگری) آن را شرح داده است. شعر (کعب) پس از گرویدن او به اسلام آکنده از مواعظ و نکته‌های حکمت آموز گردید. وی قصیده‌ای دارد که در آن به مدح حضرت علی (ع) می‌پردازد ولی بنی امیه از روایت آن جلوگیری نمودند. کعب بن زهیر از شعرای مکتب (الْحَوَلیّات) = سالانه‌ها) محسوب می‌شود. این مکتب ادبی، مکتبی است که توسط (زهیر ابن ابی شلمی) تأسیس شد و مبتنی است بر ویرایش و پیراستگی قصاید قبل از نشر آن‌ها. کعب در انواع ادبی مدح، هجاء، فخر و حماسه، اشعاری از خود به یادگار گذاشته است.

منابع: تاریخ الادب العربی، حنا الفاخوری، ۲۲۴؛ الادب العربی و تاریخچه حتی نیهایه العصر الاموی، الدكتور محمد علی آذر شب، ۱۲۷؛ نصوص من الشعر والشعر العربی فی العصر الجاهلی، نادر نظام الطهرانی، سعید واعظ، ۱۶۸؛ تاریخ ادبیات عرب، احمد اسکندری، مصطفی عنانی، ترجمه و خلاصه از دکتر رادمنش، ۱۹۹؛ شرح فارسی قصیده (بانت سعاد)، ابوموسی احمد الحق قریشی؛ تاریخ ادب اللغته العربیة، جرجی زیدان، ۱۵۸/۱؛ اعیان الشیعه، حسن الامین، ۲۹/۱. علی بنائیان اصفهانی

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

دایرة المعارف شیع، جلد چهاردهم، تهران: مؤسسه انتشارات حکمت، ۱۳۹۴، ISAM DN 257998

X

KA'B b. UCRE (٢٨) أبو محمد (أو أبو عبد الله أو أبو اسحق) كعب بن عَجْرَةَ السالمي البلوي المدني . من أصحاب رسول الله صلعم . ومن رواة الأربعة . له ٤٧ حديثا روى عن رسول الله صلعم وعمر وغيرهما ، وعنه جماعة . مات سنة ٥١ هـ (٦٧١ م) . وقيل غير ذلك .

297.212

SUF.T

ترجمه البخاري في الكبير ٤ : ١ : ٢٢٠ والصغير ٥٩ ، وابن أبي حاتم في الجرح ٣ : ٢ : ١٦٠ ، وابن عبد البر في الاستيعاب ١ : ٢١٧ ، وابن القيسراني في الجمع ٤٢٩ والانساب ٧١ ، والسمعاني في الأنساب ٩١ الف ، وابن الجوزي في التلخيص ٧٤ و١٢١ و١٨٥ و٢٠٤ ، وابن الأثير في جامع الاصول ٢ : ٨٨٢ ب ، وأخوه في الكامل ٣ : ٢١١ ، وأسد الغابة ٤ : ٢٣٣ ، والنواري في التهذيب ٥٢٢ ، والتبريزي في الرجال ٤٧ ب ، والذهبي في التجريد ٢ : ٣٤ ، والكاشف ٨٥ ب والتذكرة ١ : ٤٤ ، والياضي في المرأة ١ : ١٢٥ ، وابن كثير في البداية ٨ : ٦٠ ، وابن الملقن في الاعلام ١ : ٢٣٩ ب ، وسبط ابن العجمي في النهاية ٣٠٩ الف ، والعسقلاني في الاصابة ٥ : ٣٠٤ والتهذيب ٨ : ٤٣٥ ، والتقريب ٣٠٩ ، والخزرجي في الخلاصة ٣٢١ ، والفتني في المغني ١٦٢ ب ، والدهلوي في الاكمال ٢٠٨ ب ، وابن العماد في الشذرات ١ : ٥٨ ، والزركلي في الاعلام ٦ : ٨٣ .

كعب بن عَجْرَةَ KA'b b. Ucre

Hadimi, el-Uskay, II-131, 166,

351

297-45

HACM